

חג הפסח

מאמר ראשון

יציאת מצרים:

חירות שהיא תופעה פלאית

מה פשר מרכזיותה של יציאת מצרים ביהדות – לכאורה היא לא חידשה דבר, אלא רק החזירה את בני ישראל למעמדם המקורי כבני חורין? - מדוע חזר הדם והפך למים עם חום המכה, ואילו פגרי הצפדיעים לא נעלמו אלא הצטברו "חמרים חמרים"? - מדוע אנו אומרים "אשר גאלנו" – שהקב"ה גואל אותנו כהווה ממצרים? - מדוע פתיחת עשרת הדיברות היא כמעמד מתן תורה ולא כבריאת שמים וארץ? - בין חירות מוגבלת לחירות עצמית - יציאת מצרים -- חירות נצחית ופלאות המפעמת בעם ישראל, וכאמצעותו – בעולם כולו

יסוד החיים יהודיים

א. יציאת מצרים היא עניין כללי ויסודי בכל התורה והמצוות. בספר החינוך כתוב, שיציאת מצרים היא "יסוד גדול ועמוד חזק כחורתנו וכאמונתנו", ולכן "כאו לנו מצוות רבות על זה, מצוות עשה ומצוות לא תעשה", "ועל כן אנו אומרים לעולם בברכותינו ובתפילותינו 'זכר ליציאת מצרים'".

עניין זה מתבטא גם בכך, שמיד בפתחיה של עשרת הדיברות נאמר "אנכי ה' אלוהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים": מפורסמת

השאלה מדוע הזכרה כאן היציאה ממצרים, מוטב היה לומר "אשר בראתי שמים וארץ" שהוא פלא גדול הרבה יותר? האותות והמופתים שנעשו בתהליך היציאה ממצרים הם שינוי מישי ל'יש, ואילו בריאת העולם היא התהוות של 'יש מ'אין? מפרשי התורה דנים בשאלה זו באריכות, אבל בכל אופן, מפתחה זו מוכת, שהיסוד של התורה והמצוות שניתנו בסיני הוא דווקא היציאה ממצרים, וכדברי החינוך הנ"ל:

(2) ראה אכן עורא על הפסוק. כוורי מאמר ראשון פי"ב, ועוד.

(1) מצווה כא.

בין דם לצפרדע

באופן כללי, בניסים יש שני סוגים: נס חד-פעמי ונס נמשך. לדוגמה, כאשר הקב"ה אמר למשה רבנו ללכת לבשר לישראל את בשורת הגאולה מצרים, הוא נתן לו כמה אותות לעשות לפני העם בכדי שיאמנו רביו. אחד מהם היה – להכניס את ידו לחיקו, ועל-ידו כך היא הפכה למצורעת. נס זה היה חד-פעמי. ברגע אחד הפכה ידו להיות יד מצורעת ובהו הסתמים הנס.

לאיך, הגם של קיעת יסוּף היה נס נמשך. הפסוק אומר: "וילך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה, וישם את הים לחרבה ויבקעו המים". מכך מובן שהיה זה נס שנמשך כל הלילה. הכוח האלוהי, המלוכב ברוח הקדים, היה צריך לפעול כל הלילה במים בכדי שיעמדו כחומה. זה לא היה נס חד-פעמי שהמים הפכו להיות אבנים ובכך הסתיים העניין, אלא במשך כל הלילה פעל הכוח האלוהי את השינוי הניסי של הפיכת מים נגרים למים העומדים כחומת אבנים¹⁰.

על-פי זה מובן, מדוע באופן ביטול הנס ישנו הבדל בין שני ניסים אלה: בכדי להחזיר את ידו של משה רבנו למצבה הקודם, אמר לו הקב"ה שיכניס את ידו לחיקו בשנית ורק אז היא שבה כבשרו. היה צורך בפעולה ניסית נוספת – הפיכת יד מצורעת ליד רגילה. כלומר, היו כאן שני ניסים שונים: הנס

(10) ראה תניא שער היחוד והאמונה פרק ב,

שמוכח מנס זה את היסוד לכן, שבפעולה של התחדשות צריך הכוח המחדש לחשו פעולתו בכל רגע מחדש, עיי"ש.

ב. בהגדה של פסח אנו אומרים "אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו מצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים". פסקה זו דורשת ביאור: עם ישראל מלומד בניסים מאז היותו לעם. לאורך כל ההיסטוריה, תמיד עמדו עלינו לבלותינו והקב"ה הצילנו מידם. אס-כן מדוע מציינים דווקא את הוציאה מצרים כדבר ש"אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו... הרי אנו... משועבדים היינו לפרעה במצרים"? גם המן הרשע רצה להשמיד להרוג ולאבד ח"ו את כל היהודים והקב"ה הצילנו מידי. אילולא נס זה, עם ישראל לא היה קיים היום, ומדוע איננו מרגישים בחג הפורים שבלעדי נס הצלה זה לא היינו קיימים היום?

יתירה מזו: כל ההתוותו של עם ישראל היא בדרך ניסית. עם ישראל קיים בזכות לידתו של יצחק שהייתה לידה ניסית לחלוטין, ובכל זאת איננו מרגישים שבלעדי לא היינו קיימים?

הביאור בזה:

(7) הביאור ללקמן, מיסד על שיחה כ"ק אדמו"ר זי"ע בלקטני-שיחות חלק ה שיחה ל"ט כסלו.
(8) שמות י"ד, כא.
(9) ראה רמב"ן עה"ת שמות י"ד, כד.

הרמב"ם הידועים כהלכות דעות, ש"צריך האדם שיכוין לבו וכל מעשיו כולם לידע את ה' ברוך הוא", ר"המהלך בדרך זו כל ימיו עובד את ה' תמיד... מפני שמחשבתו בכל... שהייה גופו שלם לעבוד את ה'". על-פי זה נמצא, שיציאת-מצרים מהווה יסוד לעבודת ה' במשך היום כולו. כשם שהיסוד מחזיק ומקיים את כל הבניין הבנוי עליו, כך גם יציאת-מצרים מחזיקה ומקיימת את כל עבודתו של היהודי במשך היום כולו.

והדבר דורש ביאור: יציאת-מצרים לכאורה לא חידשה דבר. היציאה מצרים הכיאה את עסי-ישראל לאותו מצב שהיה לפני הכניסה למצרים – לפני-כן הם היו בני-חורין, ועבשו הם חזרו להיות בני-חורין. החידוש הוא לא בחירותם של ישראל אלא בשעבודם בגלות, אס-כן כאשר בטל השעבוד – הם חזרו לחירותם הטבעית, ומהו החידוש הגדול שביציאה זו?

אמנם מצינו שהכתוב, מכנה את זמן היציאה מצרים כזמן לידת עם ישראל, אולם לכאורה עצם היציאה משעבוד מצרים, היציאה מעבודת לחירות, אינה מצב חדש – גם קודם לכן היו ישראל בני-חורין, ומהו ה'רעש הגדול מכן. עד שיציאה זו היא "יסוד גדול באמונתנו"? מדוע ובמה היא משפיעה על כל עבודתו של היהודי?

יתירה מזו: לא רק שהיציאה מצרים היא יסוד לקיום כל המצוות, אלא היא אף משפיעה על לוח-השנה היהודי. בספר מלכים נאמר "ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל בירח האיחונים כחג הוא החודש השביעי". התרגום על הפסוק אומר, "בירח דעתיקיא דקרן ליה ירחא קדמאה". כלומר, מדובר על חודש תשרי, שבעבר היה נקרא החודש הראשון, וכיום הוא נקרא החודש השביעי. אימתו החלו לקרוא לו חודש השביעי? מפרש הרד"ק: "לפני הזמן ש[יצאו ישראל ממצרים, היה תשרי החודש הראשון, כי בתשרי נברא העולם: ומשיצאו בני-ישראל ממצרים – ניסן הוא ראש לחודשים ותשרי שביעי לו. כי כן אמר להם הא-ל ית': 'החודש הזה לכם ראש חודשים', מכלל כי לשאר העולם אינו ראשון כי תשרי הוא הראשון".

נמצא אס-כן, שמלבד זאת שיציאת-מצרים היא היסוד לקיום המצוות של ישראל, היא גם משפיעה על מציאות הזמן שלהם: מאז יציאת-מצרים נעשה סדר חדש בלוח היהודי – חודשי השנה מתחילים בחודש ניסן.

לאמיתו של דבר, מדברי ספר החינוך הנזכרים לעיל, שיציאת-מצרים היא "יסוד באמונתנו", מובן, שיציאת-מצרים אינה רק יסוד בלימוד התורה וקיום המצוות, אלא היא משמשת יסוד לכל פרטי עשייתנו. יהודי צריך לעבוד את ה' בכל עשייתו. וכדברי

ליציאה מצרים.
(5) פרק ג.
(6) ראה יחזקאל פרק טו.

(3) מלכים א' ח, ב.
(4) וגם לפי פירושו רש"י שם, שהשינוי נעשה מאז "שינתה תורה", הרי נתינת התורה קשרה גם היא

נס חד-פעמי שהפך את מציאותה למלח, או שבעצם היא נשארה גוף אדם, אלא שגוף זה הפך ונראה כגוש מלח¹⁶. ואם תמצי לומר שאכן במהות היא נשארה גוף אדם, אזי "מהו שתטמא במת" – ייתכן וקיימים בגוש זה דיני טומאת מת מצד מהותו האמיתית של הגוש – שהוא גוף אדם].

זוהו הפרדש בכברי ההגדה בנוגע ליציאת מצרים: היציאה לא הייתה מעשה חד-פעמי שאחר-כך ממילא נעשינו בני-חורין כדבר טבעי, אלא זהו גם שנמשך תמיד – "אשר גאלנו", הקב"ה מוציא אותנו כעת ממצרים. "אשר גאלנו" אינו רק תוצאה מ"גאל את אבותינו", אלא זהו דבר עכשווי. מה שקרה בט"ו ניסן שנת כ"תמ"ח הינו פעולה נמשכת, בכל רגע.

בן חורין בעצם

במכת צפרדע הפלא הוא בכך שנעשו הצפרדעים, לא בעצם מציאותם. אחרי שהם נעשו, איננה נם שהם קיימים, כנ"ל. לכן הנס היה חד-פעמי בלבד. לאיך במכת דם, הפלא לא היה רק בהתהוות הדם, אלא גם בעצם מציאותו – כיוון שהמים נשארו מיב (כנ"ל), ויחד עם זאת הם הפכו להיות דם ביחס למצרים, אס"כ היה כאן חיבור של שני הפכים בבת אחת – מים דם בחומר גשמי אחד. חיבור שני הפכים כאחד זהו פלא בעצם המציאות, לכן הנס צריך לחדש ולפעול אר החיבור באופן תמידי.

¹⁶ הרבי מראה פנים לצד זה, מדברי החתונת ירושלמי על הפסוק "ותהי נציב מלח" (בראשית יט

כ): "עד זמן דתינו תחיה דייחון מותא".

[דרך אגב: על-פי זה מסביר הרבי זי"ע את דברי הגמרא: "שאלו אנשי אלכסנדריא את ר' יהושע בן חנניא... דברי בורות: אשתו של לוט מהו שתטמא". הרבי קובע, שגם בדברים עליהם אומרת הגמרא שהם "דברי בורות" יש עומק גדול. אחרת הם לא היו מובאים כלל בגמרא. אלא שנקראים "דברי בורות" מפני פרט מסויים שאינו קשור לנידון וכיוצא-בזה.

ומבאר הרבי, שתוכן השאלה יובן על-פי ההבדל הנ"ל בין שני סוגי הניסים. יש גם המחליף ומשנה את מציאות הדבר, בדוגמת הנס שהידי הפכה למצורעת, ויש גם המוסיף ומחדש בכל רגע על הטבע הקיים, בדוגמת נס הפיכת המים לדם ביחס למצרים. זוהי שאלת אנשי אלכסנדריא: איזה סוג נס קרה בהפיכת אשתו של לוט לנציב מלח? זה היה

ג. אלא שדבר זה עצמו דורש ביאור: מדוע אכן יציאת מצרים היא דבר שנמשך תמיד? ככדי להבין זאת, עלינו להבין טוב יותר את ההבדל בין שני סוגי הניסים – מדוע לפעמים הנס הוא חד-פעמי, ולפעמים הנס נמשך תמיד?

משמעויות של נס היא – מאורע פלאי שעל-פי טבע אין לו הסבר. אלא שבה ישנם שני אופנים: יש ניסים שהפלא הוא בכך שאיננו מסוגלים להבין כיצד אירע הדבר, ויש ניסים שבהם הפלא הוא בעצם המציאות שלפנינו.

¹⁴ לקוטי-שיחות ח"י"ח עמ' 239 ואילך.

¹⁵ נדה ע"ב.

ולכן כאשר הסתיימה המכה הם לא התבטלו ממילא, אלא נשארו פגרים מתים.

לאיך, במכת דם לא מצינו שהיה צורך להדיק את כל האגמים מהדם שבהם. מסתיימת הכתובים משמע, שבסיום המכה הדם התבטל ממילא. הסיבה לכך היא, מפני שנס הפיכת המים לדם היה גם נמשך. המים שהפכו לדם לא נעשו דם טבעי, הם נשארו מים במהותם. אלא שהנס חידש בכל רגע שביחס למצרים המים יהפכו לדם. כך מוכח מדברי המדרש האומרי, "שיגזית מלאה מים... ישראל שותה מים המצוי דם, וכשהיה לוקח מישראל בדמים היה שותה מים". המים נשארו מים, רק שלבגי המצרים, המים, בעודם מים, הפכו לדם. לכן בהכרח שפעולת הנס תימשך כל זמן המכה. בכל רגע נדרש שהכוח האלוקי יהפוך מחדש את המים לדם ביחס למצרים.

ומכיוון שהיה זה נס נמשך, פעולה תמידית במים, לכן מיד כאשר פסקה המכה, ממילא חזרו המים למצבם הקודם, ולא היה צורך בפעולה נוספת.

וגמצא, שישנם שני אופנים בניסים: א) הנס הוא כרגע הראשון של שינוי מהות הדבר, ולאחר השינוי – השינוי נעשה טבעי. ב) המהות הראשונה נשארת, והנס הפועל את השינוי החיצוני נמשך בכל רגע ורגע.

טובה ממהרה ממידת פורענות.

¹² שמות ח, י.

¹³ שמות-דברים פרשה ט, י.

הראשון הפך את היד למצורעת; והנס השני השיב את היד למצבה הקודם¹¹. מה-שאין-כן בכדי לבטל את הנס של עמידת המים כחומה בקרית-ים-סוף, לא היה צורך בנס חדש – מספיק היה שהכוח האלוקי יפסיק את פעולתו במים, וממילא שבו המים להיות נגרים כבראשונה.

כלומר: גם קרעתי-ים-סוף לא היה פעולה חד-פעמית שהפכה את המים למהות חדשה – לחומת אבנים, אלא גם בשעת עמידתם כחומה הם נשארו בטבעם הראשון כמים נגרים, והכוח האלוקי פעל בכל רגע מחדש שבחינוניות הם יעמדו כחומה. וכיוון שהמהות לא השתנתה, לכן בכדי לבטל את עמידת המים לא היה צורך בפעולה מיוחדת, אלא רק להפסיק את הנס הראשון: מה-שאין-כן נס הפיכת היד למצורעת, כיוון שהוא לא היה נס נמשך אלא פעולה חד-פעמית שהפכה את היד למהות חדשה, ליד מצורעת, לכן בכדי לבטל מציאות זו היה צורך בנס נוסף.

גם בין עשר המכות יש דוגמת שני ניסים אלה. במכת צפרדע הנס היה חד-פעמי. הנס היה באופן התהוות הצפרדעים, אבל לאחר שהם נעשו – הם היו מציאות טבעית לכל דבר, ולא היה צורך בנס מיוחד למען קיומם. לכן, לאחר שהסתיימה המכה, הצפרדעים נשארו ביאור וצברו מהם חמרים חמריים. עצם הימצאותם לא הייתה תופעה ניסית,

¹¹ כך משמע גם מדברי הגמרא (שבת צז, א)

שמכיתה מכאן שמידה טובה ממהרת לבוא ממידת פורענות. רק אם נאמר שהיו אלה שתי פעולות שונות (הקשורות לשתי מידות שונות), ניתן ללמוד שמידה

הייתה קיימת בהם. כלי החידוש של היציאה ממצרים, ייתכן שהאדם יהיה בן-חורין, בפועל, אבל לא בעצם. בפועל הוא בן-חורין, אבל מצד מהותו העצמית ייתכן שכעתיד הוא ישתעבד. רק אצל בני-ישראל, לאחר יציאת-מצרים, ייתכן חירות עצמית שמצידה לא ייתכן השתעבדות אמיתית. מפני ההתקשרות העמוקה לאלוקות שהתחדשה אז.

פיל בחור מחט

העובדה בפועל; אך אם מציאות זו תשתנה ויקום אדם חזק יותר – גם חירותו עלולה להשתנות ולהתבטל.²⁴

מהשאיין-כן תכונת החירות שנטעה בישראל בשעת יציאת-מצרים היא חירות עצמית. אז נעשו בני-ישראל בני-חורין בעצם, לא רק בפועל. זו חירות שאינה תלויה בנסיבות המצב. בכל מצב שרק יהיה, חורגש בהם החירות. הרגשת החירות תפעם תמיד בקרבם, ולעולם לא יוכלו לשכור את רוחם.²⁵

הגוי להבדיל, כאשר הוא משועבד בעבדות – כל-כולו משועבד. אין בו שום נקודה שהיא

ש"עבדי הם" ושטרי קודם. שטר השעבד של יהודי לקב"ה, קודם לכל השעבדים. הוא פנימי ועצמי יותר מהם, ו"דבר מקרי לא יבטל דבר עצמי". מצד פנימיות זו, שום דבר אינו יכול לשלוט כאמת על היהודי ושום דבר לא ישבור את רוחו.

חירות זו התחדשה בישראל בשעת יציאת-מצרים. לפני הכניסה למצרים היא לא

ד. יתירה מזו: חירות מסוג זה, לא רק שלא הייתה קיימת קודם, אלא מצד טבע הבריאה לא ייתכן שהיא תהיה. זוהי חירות כזו שעצם מציאותה הוא פלא, ולכן היא צריכה להתחדש תמיד.

החירות כפי שהיא מצד גברי הנבראים היא תכונה מוגבלת. היום האדם בן-חורין אבל לא מופרז שמחר הוא יהפוך למשועבד. כיוון שהנבראים הם מוגבלים, אס"כן גם בן-חורין הגדול והחזק ביותר חוקין וחירותו מוגבלים, ואם יהיה אדם חזק ממנו, חירותו עלולה להתבטל. אמנם בפועל, כעת, הוא החזק ביותר, אבל זאת מפני שכך היא

(24)

על-פי זה מובן, שבלעדי החידוש של יציאת-מצרים, לא רק שבעתיד ייתכן שהאדם ישתעבד, אלא מבחינה מסוימת גם בחוזה הוא משועבד. חירותו העכשווית היא לא חירות אמיתית אלא חירות מוגבלת. דבר זה עצמו מאפשר שיחזור וישתעבד בעתיד.

(25)

ליתר ביאור: יש שני סוגי מציאות אפשריים המציאות'י-מחוייב המציאות'. אפשרי המציאות' פירושו שהדבר קיים רק בפועל, לא בעצם. מציאותו תלויה בגורמים המגבילים שלו, וכאשר הם בטלים – כל מציאותו בטלה. מה-שאיין-כן 'מחוייב המציאות' פירושו, שהוא לא תלוי בשום גורם שמחוצה לו.

שהוציא הקב"ה את ישראל ממצרים ונתן אותם בני-חורין, ולא עוד אלא אף מלכים שנאמר: 'זאתם תהיו לי ממלכת כוהנים וגוי קדוש' – זה השם הוא לישראל בעצם, והמעלה והחשיבות שיש בוה לא נתבטל בגלותם שהוא במקרה. ולפיכך אומרים חכמי ישראל 'כל ישראל בני מלכים הם' אף בגלותם.²¹

כלומר, החירות שבני-ישראל קיבלו עם יציאתם ממצרים נעשתה דבר עצמי בהם, ולכן, גם אחר-כך כאשר חזרו ונשתעבדו בגולה, הגלות היא דבר חיצוני אצלם ואין לה שליטה על עצמיותם. ככל מצב שיהיה, גם כאשר יהודי יהיה משועבד בכל סוגי השעבוד, אף-על-פי-כן יש אצלו רגש מסויים שהוא בן-חורין.

מהיכן נובעת חירות פנימית זו? הפסוק²² "הללו עבדי ה'", נדרש כגמרא: "עבדי ה' – ולא עבדי פרעה". זאת אומרת, ההתקשרות העצמית של יהודים עם הקב"ה שנתחדשה ביציאת-מצרים, פעלה בהם שהם נעשו במהותם עבדי ה', ו"עבד מלך – מלך".

ההתבטלות העצמית של ישראל לקב"ה, מביאה יחד עמה חירות עצמית מכל השעבדים הזרים. וכמו שכתוב: "כי עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד", ומפרש רש"י "כי עבדי הם – שטרי קודם". מדוע אי-אפשר שיחול על יהודי (באמת) שום שעבוד זר? כיוון

(21) מגילה י"ד, א.

(22) מדרש תנחומא צו י"ג.

(23) ויקרא כה, מב.

ועל-דרך זה בנוגע לניסים הקשורים לקיומו של עם ישראל: זה שיצחק נולד, זה אמנם נס זלוזי – העובדה ששרה, שהייתה עקרה, לדה לעת זקנתה, היא פלאית, אבל הנס הוא 'ק' בהולדתו של יצחק, לא בעצם הימצאותו וזחרכך. זהו נס חד-פעמי בלבד. מה-שאיין-כן הפלא שבציאה ממצרים אינו רק ברגע יציאה, אלא בעצם המציאות של היותנו בני-זרין אמיתיים. החירות שהתחדשה ביציאה ממצרים, היא לא החירות הטבעית שהייתה לפני הכניסה למצרים, אלא חירות מיוחדת ועצם היותה מפעמת בנו היא תופעה פלאית.

ביאור הדברים:

המהר"ל בספרו גבורות ה"י כותב: "יש לקשים, מה הועיל לנו היציאה (ממצרים). ורי אנו משועבדים בשאר מלכויות. דמאי גזא מלכות מצרים משאר מלכויות?". מילים אחרות – מהו העניין הגדול שעושים ליל הסדר לזכר היציאה מעבדות לחירות? יציאת-מצרים, הרי מיד כתחילת הלילה אנו מורים בהגדה "השתא עבדין", אס"כן כיצד נפטר לחגוג חירות?

והוא מבאר, ש"כאשר יצאו ישראל ממצרים, קיבלו הטוב בעצם עד שהיו ראויים היות בני-חורין מצד עצם מעלתם", ואפילו אשר הם נמצאים בגלות ושעבוד, אין זה בטל את החירות העצמית שבהם. שהרי דבר מקרי לא יבטל דבר עצמי. . . כי אחר

(17) פרק סא.

(18) שמות יט, ו.

(19) שבת קיא, א.

(20) תהלים קיג, א.

הוציא הקב"ה את אבותינו – ולא יוציא אותנו כעת – ממצרים, הרי אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים²⁷.

עבודתו של יהודי

הבריאה. להשכין בתוך הבריאה את שם הוי' שלמעלה ממנה. ובוה חתבטא החידוש של המצוות שניתנו בסני על המצוות שלפני זה: שבע מצוות בני-נח, ורבן קשורות לישוב העולם. עיקרן הוא (לא המשכת האלוקות שמעל העולם בעולם, אלא) להביא את הבריאה למצב מתוקן. ככדי שבעולם ישלוט סדר, צריך שיהיו חוקים אנושיים בסיסיים. ואפילו המצוות שכין אדם למקום עליהן נצטוו בני-נח, כמצווה לנפור בעבודה-זרה, שייכות רק לאלוקות שבערך הבריאה, לשם אלוקים המלוכש בטבע.

יתירה מזו: אפילו המצוות שניתנו לאברהם אבינו, גם הן לא המשיכו את עצמיותו של הקב"ה ממש. דווקא בתוך-חורה ניתן הכוח להמשיך את בחינת ה"אנוכי ה' אלוקיך" – את הקב"ה כפי שהוא בעצמותו, ולהחזירו במציאות העולם. זהו החידוש במצוות שניתנו בסני: על-ידם ממשכים את האלוקות שמעל הבריאה בעולם עצמו.

הסדר, שאיננה מצווה מיוחדת לספר ולהיזכר בעניין יציאת-מצרים.

28) דף ע"א, ג.

29) ראה מו"ח ח"א פס"א. כסף משנה הלכות עכ"ר

פ"ה ה"ז. פרדס שער יט. ועוד.

30) פרדס שער יב פרק ב, ועוד.

31) ראה לקמן עמ' 231.

זהו הפירוש "אשר גאלנו" – הקב"ה גואל אותנו ממצרים. ככל רגע ורגע הקב"ה נוטע בנו את החירות הנצחית מחדש. "ואילו לא

ה. על-פי זה מובן, מדוע יציאת-מצרים היא יסוד גדול באמונתנו, עד שמעמד מתן-תורה התחיל דווקא בהזכרת היציאה ממצרים, ומדוע מאודע זה משפיע על הלוח היהודי.

אדמו"ר הזקן כותב בתורה-אור²⁸, שהעניין של יציאת-מצרים קיים גם למעלה בעולמות הרחניים. "כל סדר ההשתלשלות נקרא בשם 'מצרים' – בחינת מיצר וגבול". יש את הקב"ה כפי שהוא מצד עצמו, מרומם לגמרי משייכות לעולם; ויש את הקב"ה כפי שהצטמצם להיות ולהנהיג את העולם על-פי חוקי הטבע. באופן כללי, שתי דרגות אלה נרמזות בשני השמות – הוי' ואלוקים. הוי' הוא שם העצם²⁹, המורה על הקב"ה כפי שהוא בעצמותו, למעלה לגמרי משייכות לעולם; ושם אלוקים בנימטרייה הטבע³⁰. זהו שם המורה על האלוקות כפי שהיא בשייכות לבריאה.

תפקידו המיוחד של היהודי הוא – להמשיך את האלוקות שלמעלה לגמרי מהטבע בתוך

27) זהו חוקי דברי המשנה (פסחים קטז, ב) המובאת בהגדה: "בכל יור דור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים" – בכל יום ויום (כדברי אדמו"ר הזקן בתניא פרק מז), חייב אדם להתבונן במשמעותה הפנימית של היציאה ממצרים, לחיות זאת מחדש, ולהרגיש שאכן היום יוצא הוא מהשעבוד של מצרים. חייב זה מודגש במיוחד כליל-

נמצא בגוף ובגלות, היו חיבור מופלא עוד יותר מהחיבור של "פילא בקופא דמחטא". הפיל, עד כמה שיהיה גדול, הוא מציאות מוגבלת; מה-שאין-כן הקב"ה הוא בלתי-מוגבל לגמרי. אם-כן כאשר בגוף הגשמי של היהודי, נרגשת חירות אמיתית הנובעת מצד האלוקות שלמעלה מכל ההגבלות – זהו פלא בעצם המציאות.

הפלא שביציאת-מצרים הוא לא רק כיצד הצליחו שישים ריבוא לצאת ממקום שאפילו עבד אחד לא היה יכול לברוח משם³¹, אלא בעיקר בתוכנה הפנימי של היציאה: למרות היות נשמותיהם מלוכשות בגוף גשמי ומשועבדים במצרים, התגלה אליהם הקב"ה בכבודו ובעצמו, הוציא אותם משעבוד לחירות בלתי-מוגבלת, ונטע בהם חירות נצחית. זהו פלא בעצם המציאות – חיבור שני הפכים במקום אחד.

לו יצויר שיתרחש נס ויכנס פיל בחור של מחט, או אז הפלא לא היה רק כיצד הגיע הפיל לחור המחט, אלא הפלא יהיה בעצם הימצאותו שם. על-אחת-כמה-זכמה הקב"ה, שהוא בלתי-מוגבל לגמרי, זהו פלא עצום כיצד יתכן שיהיה נרגש בגופו הגשמי של היהודי. וכיוון שזהו פלא בעצם המציאות, לכן נדרש נס תמידי שיפעל זאת בכל רגע מחדש.

אמנם עיקר העניין נפעל ברגע הראשון של היציאה. אז התחיל גילוי זה. אבל עניין זה עצמו ממשיך ופועל בכל רגע ורגע את היציאה העכשווית ממצרים – מהמצרים וגבולים של העולם והגלות.

זעלה מהשעבוד. מה-שאין-כן היהודי, כאשר הוא תחת שעבוד קשה. נרגש בו במהותו הוא בן-חורין.

זהו החידוש המיוחד שהתחדש ביציאת-מצרים. אז התגלה, שעמוק בתוך לבו של יהודי, ישנה נקודה בלתי-מוגבלת כלל, ועד פנימיות זו, בכל מקום ובכל מצב יהודי יהיה נתון בו – הוא תמיד ירגיש השעבדים של הגלות החיצונית הסובבת יתו אינם שולטים על מהותו. גם אם ישעבדו יתו בשעבדים קשים ומשונים, מאומה לא זכור את רוחו. ההתקשרות הנצחית שלו אלוקות, הופכת את תכונת החירות שבו נצחית.

אלא שנצחיות זו היא מצד נפשו-האלוקות ל היהודי. אבל נפש-אלוקית זו נמצאת ולוכשת בגוף הגשמי הנמצא בעולם-זהו זומרי. מצד גדרו של הגוף, ייתכן שיחול ליו-שעבוד. עצם היות הגוף גשמי ומוגבל – זו כבר שעבוד לגדרים ומגבלות מסוימים, ותנים מקום לאפשרות של שעבוד ושוטו. אם-כן מצד נפשו-האלוקית, שהיא לק אלוקה ממעל ממש, נרגשת אצל היהודי ירת מושלמת; ואילו מצד נפשו-הבדמית ופו – הוא שייך להגבלות ושעבודים שונים.

ככדי שהחירות הנצחית שמצד הגשמה, זעל בהרגשת החירות הטבעית של היהודי, זירות כפי שהיא מצד הגוף הגשמי – יך להגיע לכות אלוקי מיוחד שיחבר בין ני קצוות הפכיים אלה. חיבור החירות אמיתית הנובעת מצד הקב"ה עצמו, עם ננות החירות הטבעית של היהודי כפי שהוא

שלוש מצות וארבע כוסות אמונה תמימה והזדהות פניג

מדוע אנו שותים ארבע כוסות כנגד "ארבע לשונות של גאולה" – אך שלוש מצות בלבד? – מדוע לא פסקה זורמת מצרים מיראל עד מת של יציאת-מצרים הרוחנית שבכל יום? – שלושה שלבים של נתינה – ו שני סוגי התעוררות: התעוררות הבאה מלמעלה ("אתעוררת דלעילא" בארם עצמו) ("אתעוררת דלתתא") – שני שלבים ביציאת-מצרים: גילוי

בחירת המשפיע ובחירת המקבל

א. בירושלמי פסחים: נאמר, שארבע הכוסות של ליל הסדר ניתקנו כנגד ארבע לשונות של גאולה שנאמרו בתחילת פרשת וארא – "והוצאתי", "והצלתי", "וגאלתי", "ולקחתני". ה'מרדכי' מקשה על זה, הרי גם אכלת המצות היא "על שום שנגאלתי", אם כן "ליבעי ארבע לחמים" ומדוע לוקחים אנו רק שלוש מצות? ואכן, מפני קושיה זו מביא ה'מרדכי' טעם אחר לשתיית ארבע כוסות כליל הסדר.

(4) לקושיחות חלק כו

(5) רבנו חזני וספורנו על

כפי שהוא למעלה מכל ההגבלות. דבר זה בא ליד ביטוי בכך שבני-ישראל נעשו אז בני חורין אמיתיים. נקבעה בהם נקודה אלוהית עצמית שמצדה כל ההגבלות אינן תופסות מקום.

"יציאת-מצרים" זו, הייתה ההכנה הראויה לכך, שכעבור חמישים יום, במתן-חוריה, ניתנו לבני-ישראל התורה והמצוות המורשתות בעצמותן של הקב"ה ממש, שעל-ידם הם יכולים לגלות בחינה זו גם במציאות העולם.

על-ידי קיום המצוות יכול יהודי הקשור עם עצמותו של הקב"ה, להמשיך עצמותו זו בעניינים הגשמיים בהם מקיים הוא מצוות. יתירה מזו, כיוון שכל ענייניו של היהודי קשורים לעבודת ה', נמצא, שאת כל ענייניו הגשמיים הוא מקשר ומחבר עם עצמותו של הקב"ה ובכך עושה הוא דירה לקב"ה בתחתונים.

וכיוון שיציאת-מצרים אינה רק יסוד לקיום התורה, אלא יותר מכך – עצם המציאות של יציאת-מצרים היא דבר הנמשך תמיד ומשפיע על כל מהלך חייו של היהודי, לכן היא פעולה שינוי בקביעת הלוח היהודי – מאז היציאה ממצרים החדש הראשון הוא חודש ניסן, חודש הגאולה.

A change that impacts the whole of a Jew's destiny. It's a change that collects time itself.

ההכנה לדבר זה היא – היציאה ממצרים. ביציאת-מצרים החל חיבור של הנצחיות האלוהית הבלתי-מוגבלת עם מציאותו הגשמית של היהודי. קשר זה של היהודי, כפי שנשמחו מלובשת בגוף גשמי, עם עצמותו של הקב"ה, מהווה נתינת כוח להמשיך את האלוהות שלמעלה לגמרי משייכות לעולם – בעולם.

לכן, מיד בחילת עשרת הדיברות אומר הכתוב "אנכי ה' אלוהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים": הפתיחה של מתן-תורה אינה מדגישה את הנפלאות שהקב"ה יכול לעשות. אם זו הייתה המטרה, היה עדיף לומר "אשר בראתי שמים וארץ", דבר שנראה כחיצוניות כפלא גדול הרבה יותר מיציאת-מצרים – ניסי יציאת-מצרים הם שינויים מ'יש' ל'יש', מה שאי-כן הבריאה היא שינוי מ'איך' ל'יש'; כפתיחה של עשרת הדיברות טמון היסוד של מתן-תורה והחידוש הפנימי שהתחדש אז: מאז בריאת העולם עד יציאת-מצרים ומתן-תורה, הגילוי האלוהי בעולם היה מכחינת שם אלוהים בלבד, האלוהות כפי שהצטמצמה להיות מקור לעולם; מה שאי-כן ביציאת-מצרים התחיל עניין חדש – להוציא את ישראל מהמצרים וההגבלות של העולם, ולחבר בין 'חור' המחט', הגוף הגשמי של היהודי, למציאות הגדולה ביותר – הקב"ה